

PAVEL BENES

NICOLAE FILIMON V PRAZE

Autora prvního rumunského románu už není třeba představovat české veřejnosti. Jeho nejlepší dílo, Staří a noví povýšenci, vyšlo v překladu J. S. Kvapila,¹ který také zhodnotil význam autora a jeho díla. Francouzský slovník autorů² uvádí i přesná data jeho narození a smrti: 6. září 1819 — 18. března 1865. Zemřel na souchotiny, nedoživ se ani 46 let.

Jako jedno ze čtyř dětí bukureštského popa nevyrostal v blahobytu, zvláště když mu záhy zemřela matka. Lásky k hudbě a literatuře pomáhala mu se uživit. Byl kostelním zpěvákem a hospodářem a přitom písařem, později pak tajemníkem a vedoucím oddělení státního archivu. Dočasně byl členem pěveckého souboru a flétnistou v operě. V posledním desetiletí života uveřejňovaly mu práce časopisy Naționalul, Revista Carpaților, Independința, Târanul român, Revista română, Buciumul, Monitorul a Dimbovița. Některé práce vyšly později knižně. Zmíněný román vycházel častěji. Cesty po jižním Německu s podtitulem Paměti umělecké, historické a kritické, které publikoval Filimon v časopise Naționalul i knižně v roce 1860, vyšly však po druhé až po 97 letech — zároveň s povídkou Trampoty jednoho šviháka aneb Slechta z předměstí a se čtyřmi divadelními kritikami; vydala je Domnica Stoicescová v zá-
kavské knižnici.³

Vzhledem k tomu, že se tento cestopis předkládá rumunské veřejnosti — hlavně ovšem mládeži — v době, kdy se v RLR likviduje negramotnost a kdy se tam čte jako nikdy předtím, bylo by zapotřebí rozsáhlého komentáře k Filimonovu obrazu střední Evropy před 100 lety. Zvláště by bylo vhodné opravit některé omyly, které se vloudily do cestopisu též proto, že ho autor uveřejnil dva roky po vykonání cesty. Týká se to hlavně našich zemí, protože Filimon neuměl česky a byl odkázán na německé informátory a publikace. Nás ovšem nejvíce zajímá, co u nás rumunský autor viděl a co o nás napsal. Jeho reportáž nás zaujme také proto, že o 12 let později jakoby oplátkou navštívil Bukurešť Jan Neruda,⁴ takže bychom mohli oba cestopisné obrazy srovnávat. Filimon si všimá hodně podrobně dopravních prostředků, a tak si můžeme doplnit představu, jak a kudy cestoval Neruda do Bukurešti.

Cílem Filimonovy cesty bylo jižní Německo, kdežto tehdejšími Uhrami a Rakouskem minul jenom projet. Víme, že se vydal na cestu 29. června 1858 (podle juliánského kalendáře) a že 30. června (zřejmě podle gregoriánského kalendáře) poslal mu přátelé dopis do Mnichova. Z tříměsíčního pobytu v cizině připadlo na cestování z Bukurešti do Mnichova jenom 14 dnů. Přitom se děle zdržel jenom v Budapešti a Vídni.

Cestopis, zabírající ve vydání Stoicescové str. 31—282, je rozdělen na 30 kapitol, jejichž nadpisy nám nejstručněji a nejvěrněji prozrazují zastávky, zájmy a zážitky N. Filimona: Z Bukurešti do Giurgiú; Nocleh u Giurgiú; Parník „Vévoda Albrecht“ a jeho cestující; Úvahy o směšné zárlivosti (dvou cestujících, P. B.); Hrozný sen (pikle pařížské konference proti Rumunsku, P. B.); Celníci a inteligence; Pešť a Budín; Nečekaná návštěva (setkání s krajanem v Budapešti, P. B.); Kóvesdy János, Horváth Széchenyi anebo maďarská hudba a tanec; Večeře a přípitky (na zdraví Maďarů a Rumunů, s velmi zajímavými poznámkami o maďarské a rumunské literatuře, P. B.); Železnice aneb pára jako hybná síla; Cesta do Vídně; Wagram a vzpomínka (na Napoleona, P. B.); Vídeň z hlediska dějin a památek; Obložení Vídně (účást Rumunů, P. B.); Obrazárna v Belvederu; Sady a oblíbená místa v okolí Vídně; Zámek Schönbrunn; Friedrich Staaps (atentát na Napoleona, P. B.); Morava, město Brno, hrad Špilberk a karbonáři; Slavkov aneb bitva tří císařů; Dějiny Čech; Schubertova serenáda; Praha monumentální; Jan Hus aneb zvlé vyvolá vzpouru; Potulné ženy v Německu; Lohengrin Richarda Wagnera aneb hudba budoucnosti; Stavba Suezského průplavu aneb kavárničtí politici v Německu; Kissingenské lázně, Teufelsbrücke a baronka z vlaku; Dubový list (proč ho nosí Němci, P. B.). Proložili jsme nadpisy kapitol týkajících se našich zemí. Ale první zmínku o Čechách najdeme už v sedmé kapitole, a to o českých a chorvatských hlídkách (str. 71). Slováky počítá buď k Chorvatům nebo Srbům, nic o nich neví, protože v další

kapitole čtete tuto větu: „...mimo německé, rumunské, chorvatské a srbské obyvatelstvo v celých Uhrách bydlí jenom Maďari“ (str. 73).

Na území dnešního Slovenska přijel Filimon vlakem, do kterého vstoupil po prvé v životě v Budapešti. Jel po levém břehu Dunaje přes Vácov. Prvým městem, které zaznamenává na Slovensku, je Gran-Nana. Jde zřejmě o dnešní Stúrovo. Filimon připomíná Ostřihom na pravém břehu Dunaje. Podivuje se jeho katedrále: a jako muzikant nemůže nezděraznit, že zde byla poprvé dávana Lisztova mše. Několik odstavečků o Bratislavě a okolí si uvedeme v překladu (str. 95–96):

„Když jsme projeli městem Wartbergem, Sellyem a Neuhauselem, dorazili jsme do Bratislavy. Vozy se zastavily a průvodčí, jak už byl zvyklý, zavolal: Pressburg, meine Herren und Damen, Viertel Stund' frei.

Vystoupil jsem z vozu a zamířil k druhému hlavnímu městu bývalého uherského království, k městu, kde bývali kdysi korunováni králové této země. Bratislava čili Požoh, jak ji nazývají Maďari, je jedním z nejstarších uherských měst a leží na pravém břehu Dunaje. Je v něm přes čtyřicet šest tisíc obyvatelů, většinou Maďarů.

Pokud jde o památky, je třeba připomenout velmi starý kostel, který dodnes slouží jako katedrála; v tomto kostele vidíme olovenou sochu svatého Martina, jejímž autorem je slavný sochař D o n n e r. Dále je tu palác, kde zasedal kdysi uherský sněm, s velmi prostorným sálem. Sem přišla císařovna Marie Terezie s korunným princem v náručí, aby se doprovovala pomocí sněmu. Mimo to je zde ještě městský dům, vládní palác, divadlo atd., ale ze starého královského hradu můžeme dnes spatřit už jenom trochu troskek.

V Bratislavě je také akademie, kde se zvláště, kromě jiných věd, přednáší právo a filosofie.

Obyvatelstvo chodí rádo do zahrady knížete primase, které se říká Pressburgprater, a na horu Kalvárii, s jejíž vrcholů se naskýtá očím jedno z nejrozkvošnějších panorám.

Stojí za to navštívit zahradu hraběte Herracha ležící na břehu Neziderského jezera a slavné panství knížete Eszterházyho, kde má kníže letní sídlo skládající se z několika paláců, velmi vkusně a velmi nákladně zařízených.“

A ještě začátek další kapitoly:

„Zazněl zvonek, cestující nastoupili do vozů a lokomotivy začaly za sebou vléci neschetné vozy, které sténaly pod naloženým břemenem.

První město, které jsme potom uviděli, byl Marchegg, u kterého je dosud vidět zříceniny pevnosti Děvínu, pobořeného Francouzi za bitvy v roce 1809.“

Wartberg, Sellye a Neuhausel jsou Senec, Šala a Nové Zámky; Filimon je tedy napsal v opačném pořadí. Stylistický rámec by mohl svědět k domněnce, že si opravdu zašel do Bratislavy („zamířil“), ale omyly, že město leží na pravém břehu Dunaje, že z hradu zbyla jenom trocha troskek, že Filimon spojuje Bratislavu s Neziderským jezerem, dokazují, že zůstal skutečně jenom na nádraží, že čerpal své znalosti jenom z nějakého průvodce. (Akad. G. Călinescu ukazuje ve své monografii, že Filimon měl s sebou průvodce, jejichž autory byli A. Joanne, L. Viardot a C. Cantù.)

Moravě, Brnu a jeho hradu věnoval celou kapitulu (XX., str. 176–179), ale také tudy pouze projel cestou z Vídne do Prahy. Místo parafráze dejme zase raději slovo přímo Filimonovi:

„...kolem osmé hodiny ranní byl jsem už na nástupišti železnice vedoucí do Prahy, hlavního města Čech.

Vstoupil jsem do vlaku. Projeli jsme krásnými moravskými vrchy a úrodnými rovinami a po čtyřhodinové cestě jsme dorazili do Brna, hlavního města Moravy.

Toto město i země prošly několikerými zkouškami osudu. Ve středověku musely zápatit s bojovnými Čechy, pod jejichž nadvládou se nakonec dostaly. Ale kolem roku 1576 se stala země rakouskou provincií a od té doby až dosud prožívala všechny osudové změny této říše. Přesto se vzdává město čím dál více a příčinou jeho rozkvětu je množství manufaktur na zpracování vlny, ze kterých vznikají jeho nespočetné továrny.

Mezi nejkrásnější budovy, které stojí za vidění, patří katedrála svatého Petra na Františkově, kde je také mramorový obelisk, postavený císařem Františkem I. na památku míru v roce 1815; dále kapucínský kostel vystavěný v 13. století, jezuitská kolej a národní muzeum, volné pro návštěvníky každou středu a sobotu od 3 do 5 odpoledne.

Na skále zdvihající se naproti městu Brnu je strašlivý hrad, zvaný Spilberk. V kobkách tohoto hrozného vězení byl zavřen a zemřel roku 1749 baron Trenk, věhlasný kapitán chorvatských pandurů.

Rovněž zde byl uvězněn roku 1821 italský karbonáři spolu se Silviem Pellicem, který vylíčil své desetileté utrpení v krutém vězení (carcere duro) učinil nesmrtelným tento hrad, který ještě i teď, když byl proměněn ve vojenská kasárna, stále vzbuzuje hrůzu.“

Potom následuje dvoustránkový výklad o karbonárech a jejich osudech, při čemž jsou mu pramenem, jak sám udává, C. Cantù, Storia universale, a D. E. Misley, L'Italie sous la domination autrichienne. Z uvedeného velmi stručného popisu Brna, slavného už tehdy textilem, je zřejmé, že se v něm nezastavil, že nanejvýš z vlaku viděl obě brněnské dominanty, Petrov a Hrad. Údaje, včetně návštěvní doby v muzeu, vypsal z průvodce.

Do třetice pak musíme konstatovat, že nebyl ani ve Slavkově, ačkoliv jeho kontext by to měl dokazovat (str. 179):

„Vlakvedoucí dal znamení k odjezdu. Cestující zaujali svá místa a zase jsme se vydali na cestu.

Projeli jsme několika velmi krásnými místy a zastavili se ve Slavkově, městě s třemi tisíci obyvatel, ale chuděm na starožitnosti a archeologické památky.

Na rozsáhlých pláních a v údolích tohoto městečka svedl Napoleon I. strašlivou bitvu, zvanou bitvou tří císařů; byl to jeden z odvážných činů tohoto hrdiny, ospravedlněný toliko úspěchem.“

Bitvu vytičil Filimon velmi plasticky. Pramenem mu byl zase Cantù. Filimon ovšem užívá názvu Austerlitz, který je však také slovenského původu.⁵ Slavkov je patrně ve světě nejznámějším moravským městem, protože o něm píše všechny encyklopedie světa zmiňující se o bitvě tří císařů. Zvěčnil je tedy ve svém díle i Filimon, ale vlakem tam nemohl zajet; trať na Vlárú byla postavena až v osmdesátých letech, jak se dá zjistit i v kronice železniční stanice Brno.

A tak jediným městem, které Filimon u nás navštívil, byla jenom Praha, které věnoval dvě kapitoly na sedmnácti stránkách (XXIII.—XIV., str. 188—204). Předtím se však v jedné kapitole obírá dějinami Čech.

Použil Palackého díla Geschichte von Boehmen, které podle něho jediné podrobně probírá dějiny nejstaršího obyvatelstva v Čechách. Zmiňuje se o Bojích, Markomanech, Hunech a Čechích, o Avarech, Samovi, Krokovi i Libuši. Založení Prahy přičítá Přemyslovi (píše Premysl Senior de Stadion a poznamenává, že je to jedna z nejstarších panovníckých rodin). Připomíná pokřesťanění Cyrilem a Metodějem, obležení Prahy Jindřichem Jasmoržgotem a slavnou vládu Karla IV. za Václava IV. (nazývá ho Ivrogne, Opilec) vznikly náboženské spory, v 16. století lehla nejkrásnější část Prahy popelem, ale za Ferdinanda I. a Maximiliána II. znova povstala v plné kráse. Země však ztratila svobodu a stala se rakouskou provincií. Vládcí Rakouska pronásledovali slovenský jazyk, zaváděli latinu a později za Josefa II. němčinu. Češi však pochopili, kam je chce zavést milé Rakousko (cumetrija Austrie, kmotřenka A.). V celé zemi se začal rozvíjet literární a politický život. Zde cituje Filimon tato jména (ponecháváme jeho pravopis, str. 187): Dobrowsky, Pelzel, Puchmayer, Nagedly, Kramerius a Prochazka (literáti, kteří začali psát česky); Jungmann (který vydal český slovník); Presl, Safaryk, Hanca, Kollar, Celakowski, Kliepera (kteří dokázali, že vlastenecký duch nezanikl v srdcích Čechů). Jako novinář si všiml, že Palacký redigoval r. 1827 první české noviny a že „dnes mají Češi několik deníků a národní divadlo“. Praha utrpěla za dalších válek, zvláště za třicetileté a sedmileté, ale „dnes se Praha usmívá hrdě na cestovatele, který ji přichází navštívit“.

Když přišel Filimon do Prahy, ještě v ni viděl stopy po bombardování v roce 1848. Nejvíce na něho zapůsobily štíhlé chrámové věže, paláce a kvetoucí břehy Vltavy. Přicházel Novou branou (Neuthor) a ubytoval se v hotelu Schwarzes Raufi v Novém městě (Neustadt), kde měl společníka, s kterým nás seznamuje až v kapitolách o Německu. Byl to ruský plukovník (str. 213) Sergěj Berezovský (str. 224), kterého si oblíbil pro jeho příjemnou a živou povahu a u kterého se podívalo znalosti moderních jazyků. Prohlíželi spolu konservatoř, nejkrásnější chrámy, paláce, zahrady a náměstí a společně se také vydali na další cestu do Drážďan z pražského nádraží, které podle jejich mínění bylo mnohem krásnější než vídeňské. Ale zdá se, že ho prohlídka Prahy unavila, protože říká (str. 213): „... třebaže je toto staré město velice krásné a udržují je ve veliké čistotě, má v sobě cosi, co cestujícího činí sytým a nutí ho, aby je opustil.“

Po příchodu do Prahy usnul v hotelu únavou a probudil se až v noci. „Měsíc svítil na nebi jako v Itálii, pod jeho bledými paprsky jiskřily stříbrné listy topolů.“ Z okna měl okouzlující výhled. „Měl jsem veliké štěstí, že jsem se mohl dívat na drobné kučeravé vlny Vltavy, v nichž se koupala milénka pastevců (tj. Diana, měsíc, N. F.).“ Filimon podlehl kouzlu pražské letní noci, vytáhl svou flétnu a zahrál si Schubertovu serenádu Labuti píseň: Byl přesvědčen, že je ve vlasti Franze Schuberta, říká o něm, že to byl „vznešený český Orfeus“ (sublim Orfeus al Boemiei), „původem Čech“ (boem de origină).⁶ Ke svému úžasu uslyšel brzy tytéž tóny zvenku, kde je hrálo kvarteto. „Zahráli různá kvarteta s takovým hudebním mistrovstvím a zaujetím, jež se dá najít jenom v Čechách a Itálii.“ Když se dověděl od zaměstnance hotelu, že to hrají slepci, vzpomněl si, že v Orientě chytají zpěvavé

ptactvo, oslepují je a zavírají do klecí. Potom je pouštějí na svobodu. Oslepení ptácci ze smutku ustavičně zpívají. Proto prý hraji tak často a krásně slepci. V poznámce pak udává, že ve veliké slovanské rodině jsou Češi nejpokročilejší v hudbě. Zná i tuto anekdotu: Chtěli-li v Čechách zjistit, jaké bude mít dítě nadání, dají před ně při oslavě prvních narozenin jednáh hudební nástroj, jednak talíř s mincemi. Sáhne-li dítě po nástroji, bude z něho muzikant; je-li svedeno leskem zlata — má nadání k zlodějství.

Zaměstnanec hotelu, který Filimona vyrušil ze snění, se ho dotazoval, jak dlouho pobude v Praze. Při delším pobytu si totiž musel vyžádat od pražské policie povolení, což Filimona náramně udivilo a přivedlo na myšlenku žertovně vyplnit dotazník pro policajty, „kteří pod záminkou, že chrání společnost před výtržnostmi, buší bezohledně do každého, kdo jim přijde do cesty“.

Popisu Prahy je věnováno 12 stran; je to hotový průvodce provázející nás Prahou z polovice minulého století. Měla tehdy 155 tisíc obyvatelů, z toho 4/7 Čechů a 3/7 Němců. Filimon velebí starobylost Hradčan, eleganci malostranských paláců a ohromné bohatství Židovského města. Podrobně informuje čtenáře — vždy se obrací k rumunskému turistovi — o dějinách a výzdobě svatovítského chrámu, na jehož vysokou věž však nevystoupil, protože ho soužil revmatismus. Zde by bylo třeba opravit aspoň jméno architekta (nazývá ho Peter Arler) a vlastně ani Vítian místo Vít není správné (Vít se slaví 15. června, Vítian 27. ledna).

Zvláštní odstavce věnuje Filimon Loreté, chrámu Nanebevzetí a Týnskému kostelu. O lotrských zvonicích se však nezmínuje. V chrámu Nanebevzetí ho upoutaly největší varhany a podobizna J. Žižky. V poznámce o něm napsal podle Cantua: „Ioan Ziska byl vrchní velitel husitů. Vzal útokem Prahu a podle českého barbarského zvyku dal vyhodit oknem městského purkmistra a 13 starších.“ V Týnském kostele se zamyslí nad náhrobkem s nápisem Potius esse quam videri, kde je pochován Tycho de Brahe.

O Hradčanech píše pod titulem S. Venzels Hofburg aneb císařská residence. Zaznamenává jeho stavitele, obyvatele i ničitele, dále sochu sv. Jiří, o které však neví, že je sedmihradského původu,⁷ a Vladislavský sál. Při této příležitosti informuje nás v poznámce o defenestraci Slavaty a Martinice. Zde má Filimon výraz Postarostřesku, což je podle něho Defenestracione, a to pak občanská válka (str. 199): „... a zahájili tak občanskou válku, zvanou Defenestracione a slovanským jazykem Postarostřesku...“

Veliký zájem N. Filimona vzbudil Valdštýnský palác a jeho zahrada, ale věvodu z Friedlandu a Wallensteina považuje za různé osoby.

Pod záhlavím „Umělecká Praha“ je připomenuto pražské muzeum na Kolovratově třídě, kde jsou i rukopisy „Jana Husa, Žižky a Komenského“. V poznámce připojuje: „Komenski (1592—1671) — významný moravský gramatik a pedagog.“ O pražském divadle ví, že bylo založeno r. 1783 s kapacitou přes 2000 diváků, že zahajovalo Lessingovou hrou Emilia Galotti a že pro ně napsal Mozart díla Don Juan a Titus. Dále je zde zmínka, že se chystá stavba českého národního divadla.

Bedlivě si prohlížel sochu Karla IV. z r. 1848, pak Karlův most (nezapomněl na historii o Nepomukovi), stručně registruje řetězový most, Zofinský ostrov, malé Benátky, Chotkovu zahradu a císařskou zahradu s Belvederem. Ze škol si jako muzikant cení hlavně konservatoře („patří mezi nejslavnější v Evropě“... „zvláště dechové nástroje, v nichž Češi už dávno dosáhli prvenství“). Teprve potom vyzdvihuje Carolinum, kam chodilo studovat na 30 000 studentů.

Nezajímavější kapitolou o našich zemích — i pro současníky — je kapitola o Husovi (XXV., str. 204—211). Filimon vychází z počátků křesťanství, kdy noví křesťané prodávali majetek a peníze rozdělovali chudým anebo je dávali do společné pokladny. Doslova píše Filimon: „Křesťanství bylo zprvu totéž, co dnes nazýváme komunismem.“ Zřejmě má na mysli utopický komunismus (jak poznamenává i vydavatelka), o kterém má neurčitou představu a směšuje ho s křesťanským náboženstvím, které slibuje blaženost až po smrti. Můžeme však také předpokládat, že Filimon četl nebo slyšel o komunismu právě za svého pobytu v Německu, které navštívil 10 let po tom, co vyšel Manifest.

Vinu za zkázu učení Kristova přikládá Filimon klášterům, kde původně žili mniši skromně. Ale až je lidé zahrnuli bohatstvím, získali mniši moc a stali se z nich „lupiči a vrazi“, kteří utlačovali i světský klérus. Třebaže hlavy východní církve neměly takovou moc jako římsí biskupové, udržovaly také venkovské kněží a lid v nevědomosti. Prodlí Cařihrad Turkům ještě dříve, než začal boj. Naučili je pekelné větě Rozděl a vládni!, která stála proudy krve nešťastné Bulhary a Řeky. Tak se zmocnili i Rumunská.

Když lid a „proletářský klérus“ už nemohli snášet útlak, začali se bouřit, zvláště na Západe. Hnutí Valdenských bylo potlačeno krvavým způsobem, ale krátce nato došlo k vystoupení Jana Husa v Čechách. „Tento boží kněz a skutečný apoštol evangelia se narodil

▼ zemědělské rodině (zde poznamenává Filimon, že většina vynikajících českých mužů vzešla z nejnižších vrstev, P. B.), ale láska k učení, podporovaná mimořádným nadáním a vnímavostí, učinila z něho jednu z prvních teologických a filosofických postav Evropy.“ Svým vystoupením získal mládež i duchovní, kteří viděli, že jeho učení sleduje i mravní a hmotnou emancipaci Čech. Začal boj proti odpustkům, došlo ke spálení papežské buly a vyhlášení klatby nad Husem i Prahou. V Kostnici ho odsoudily hlavy německého, španělského, francouzského, anglického a italského kléru. V dramatické kontroverzi vytkl Hus papežovi, co udělal z božích příkázání. „Kde jsou prosté mravy prvních církevních pastýřů? ... Prodal jsi mne, nestoudný služebník, abys dostal Jidášovo zlato, ale kdyby ses aspoň kál jako on!“ — Tak Filimon už před stoletím bojoval proti zneužívání náboženských citů.

Závěrem bychom mohli srovnat Filimonův a Nerudův cestopis. Postačí, když povíme zcela stručně: Neruda více pozoroval život a žil i s rumunským lidem. Filimon se v našich zemích uzavíral do knih, muzeí a obrazáren, do hudby a umění.

P o z n á m k y

¹ Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1958, Světová četba sv. 180, 313 stran.

² *Dictionnaire biographique des auteurs de tous les temps et de tous les pays*, Laffont-Bompiani, Paris 1957.

³ Nicolae Filimon, *Scrieri alese*, volumul I. Ediție îngrijită, note și prefață de Domnica Stoicescu, București 1958, Biblioteca școlară, 367 stran.

⁴ Srov. P. Beneš, *O pobytu Jana Nerudy v Bukurešti*, SPFFBU 1959, D 6, str. 29—42.

⁵ Srov. *Vlastivěda moravská*, Brněnský kraj, Slavkovský okres II. Místopis. Napsal Alois Ličman, str. 75, 88—91. Mimo jiné jsou doloženy tvary Nouo Sedlicz, Naw Zedlice, Nau-sedlitz, Nawsterlitz, Osterlitz. Z lokálu „in Nausedlitz“ vzniklo prostou dekompozicí „in Ausedlitz“ (a pak další změny jako „kvedlat — kverlat“ a „serebro — stříbró“).

⁶ Má částečně pravdu, protože otec slavného skladatele se narodil v Nové Vsi u Hanušovic na severní Moravě. Srov. Fismoll, *Po stopách Schubertova rodu*. Hudební rozhledy 1957, 10, str. 174.

⁷ Pochází od kluzských umělců Jiřího a Martina, které pozval Karel IV. do Prahy. Byla hotova r. 1373. Srov. Stefan Pascu, *Mesteșugurile din Transilvania pînă în secolul al XVI-lea*. (Remesla v Sedmihradsku až do XVI. století.) Editura Academiei Republicii Populare Române 1954, str. 75.

NICOLAE FILIMON A PRAGUE

Le premier romancier roumain visita notre pays au mois de juillet en 1858. Ses impressions, publiées deux ans plus tard, parurent de nouveau, après 97 ans, dans le premier volume de *Scrieri alese* (édition, notes et préface par Domnica Stoitchescu, Bucarest 1958). Dans les 4 chapitres concernant la Bohême (XXII—XXV, p. 185—211), Filimon démontre sa prédilection pour l'histoire (La Bohême historique), la musique (La sérénade de Schubert), les arts (Prague monumental) et la question religieuse (Jean Huss ou l'abus cause la révolte). En traversant la Slovaquie, il consacre quelques lignes à sa capitale, en voyageant à travers la Moravie, il rappelle Brno avec son château immortalisé par S. Pellico, et décrit minutieusement la bataille d'Austerlitz.

Il faut relever le chapitre qui nous présente ses premières impressions à Prague, à l'hôtel où il joue et puis écoute le Chant du cygne de Schubert, dont les ancêtres sont originaires de Moravie. En expliquant les causes du mouvement de Jean Huss et de sa mort, il combat les chefs de l'Église occidentale et orientale, leur vie immorale.

Son journal de voyage représente un témoignage précieux sur ce qu'on pouvait voir dans notre pays d'il y a cent ans.

Vu les jeunes lecteurs auxquels s'adresse la nouvelle édition de l'ouvrage de Filimon, il serait utile, à l'avis de l'auteur du présent article, de compléter et de rectifier les notes de Filimon.

Н. ФИЛИМОН В ПРАГЕ

Первый румынский сочинитель романов посетил наши земли в июле 1858 г. Его впечатления, изданные двумя годами позже, вновь вышли из печати 97 лет спустя, в первом томе *Scieri alese* (издала, примечания и предисловие написала Домника Стойческу, Бухарест 1958). В четырех касающихся Чехии главах (XXII—XXV, стр. 185—211) Филимон обнаруживает свое увлечение историей (История Чехии), музыкой (серенада Шуберта), искусством (Монументальная Прага) и религиозными вопросами (Произвол порождает мятеж). Проезжая через Словакию, он посвятил несколько строк ее столице, и по пути через Моравию отметил историю города Брно с его Шпильбергом, память о котором запечатлена итальянским поэтом С. Пелико, и подробно описал сражение под Аустерлицем (чеш. Славков).

Среди указанных глав особого внимания заслуживает та, в которой упоминается о его прибытии в Прагу, о его первых впечатлениях в гостинице, где он сам позанимался музыкой и затем слышал исполнение серенады „Лебединое пение“ Шуберта, предки которого происходят из Моравии. Объясняя причины гуситского движения и смерть Иоанна Гуса, он обрушивается на представителей высокой церковной иерархии и на главарей западной и восточной церкви, выступает против их безнравственной жизни.

Его путешествие представляет ценное свидетельство о том, что довелось увидеть туристу в наших землях сто лет тому назад. Однако ввиду того, что новое издание рассчитано на молодых читателей, целесообразно было бы, по мнению автора предлагаемой статьи, в виде примечаний пополнить и уточнить соответствующие наблюдения Филимона.

Перевел Роман Мразек